

Załącznik
do uchwały nr 913/500/VI/2024
Zarządu Województwa Śląskiego
z dnia 17 kwietnia 2024 r.

Zawiadomienie Zarządu Województwa Śląskiego

o sposobie załatwienia petycji dotyczącej rewizji terminów wymiany instalacji grzewczych
wynikających z uchwał antysmogowych,
zarejestrowanej w Rejestrze petycji pod numerem RPE-2024/012.

W dniu 25 marca 2024 roku wpłynęło pismo XXXX adresowane do Sejmiku Województwa Śląskiego dotyczące rewizji terminów wymiany instalacji grzewczych wynikających z uchwał antysmogowych. Pismo, ze względu na swój przedmiot, zostało zarejestrowane w rejestrze petycji pod numerem RPE-2024/012, natomiast, ze względu na właściwość, przekazane Zarządowi Województwa Śląskiego, jako organowi, w którego kompetencjach leży rozpatrzenie i załatwienie petycji.

W odniesieniu do wielopłaszczyznowych opinii XXXX, należy w pierwszym rzędzie wskazać, że na podstawie art. 96 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2556 ze zm., dalej: Poś) organ właściwy do rozpatrzenia przedmiotowej petycji opiera się na przepisach uchwały nr V/36/1/2017 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 7 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji (Dz.Urz.Woj.Sła. 2017.2624, tzw. uchwała antysmogowa, dalej: Uchwała), stanowiącej przepis prawa lokalnego.

Uchwała zawiera szereg ograniczeń w stosowaniu paliw (eliminuje np. węgiel brunatny, flotokoncentraty, muły węglowe) i w odpowiednim czasie nakazuje stosowanie kotłów co najmniej klasy 5. Realizacja Uchwały ma na celu poprawę jakości powietrza i dotrzymanie obowiązujących standardów, aby ograniczyć niekorzystny wpływ zanieczyszczeń na zdrowie mieszkańców. Z tego powodu wszelkie działania z tym związane, mają służyć uzyskaniu maksymalnego efektu ekologicznego poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł, które w największym stopniu wpływają na wielkość stężeń substancji w powietrzu.

Do końca 2021 roku, w województwie śląskim, istniała możliwość legalnej eksploatacji kotłów bezklasowych lub nieposiadających tabliczki znamionowej (§ 8.2.1a) Uchwały), zatem przywołany przez XXXX termin „od początku 2024 r.” nie ma zastosowania w przypadku województwa śląskiego, a wskazany w Uchwale już zapadł (prawo nie działa wstecz).

W odniesieniu do pytania XXXX dotyczącego „masowych akcji wymierzania kar za brak wymiany instalacji w terminie lub skłaniania do tego gmin”, to zgodnie z art. 334. Poś, nieprzestrzeganie ograniczeń, nakazów lub zakazów, określonych w Uchwale, podlega karze grzywny. Właściwymi organami do sprawowania kontroli nad stosowaniem przepisów o ochronie środowiska są: marszałek województwa, starosta oraz wójt (burmistrz lub prezydent miasta) w zakresach objętych właściwością tych organów (art. 379 ust. 1-2 Poś), a zasady wymierzania kary stanowi art. 33 Kodeksu wykroczeń (t.j. Dz.U. 2023 poz. 2119). Jednostki samorządu terytorialnego są upoważnione do kontroli przestrzegania przepisów Uchwały i organy te określają ewentualnie konsekwencje, jakie mieszkaniec może ponieść za niedostosowanie posiadanego źródła ciepła do obowiązującej Uchwały. Należy zaznaczyć, że zakres działania samorządu województwa nie narusza samodzielności powiatu i gminy, a organy samorządu województwa nie stanowią wobec powiatu i gminy organów nadzoru lub kontroli (art. 4 ust. 1-2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie województwa (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2094 ze zm.). Oznacza to, że kwestia kontrolowania przestrzegania przepisów Uchwały leży w gestii poszczególnych organów samorządu terytorialnego, które są w tym samodzielne.

Kontrolowanie przestrzegania przepisów prawa jest konstytucyjnym elementem funkcjonowania państwa i ma na celu dbałość o porządek społeczny, w tym przypadku motywowany szczególnie zdrowiem mieszkańców.

Kolejne zagadnienie, jakie jest poruszane w piśmie, dotyczy legislacji Uchwały. Sam proces jej przyjęcia w kwietniu 2017 roku był poprzedzony m.in. wielostronnymi konsultacjami społecznymi, podczas których każdy mieszkaniec mógł zabrać głos i zgłosić uwagi. Finalnie, projekt Uchwały został poddany głosowaniu i Sejmik Województwa Śląskiego przyjął Uchwałę, która funkcjonuje od 7 lat. Od tamtej pory upłynęły trzy terminy wymian dla poszczególnych instalacji grzewczych, pozostały jeszcze: dla kotłów, których eksploatacja rozpoczęła się od 2013 roku do daty wejścia w życie Uchwały (do 31 grudnia 2025 r.) oraz dla kotłów klasy 3. i 4. (do 31 grudnia 2027 r.). Zróżnicowanie terminów pozwala na stopniowe i realne wymiany starych instalacji grzewczych.

Każdy rok opóźnienia w wymianie nieefektywnych instalacji grzewczych sprawia, że zakładana poprawa jakości powietrza w województwie określona w Programie ochrony powietrza, jak i w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie, może być niemożliwa do osiągnięcia. W „Rocznych ocenach jakości powietrza w województwie śląskim” ogłaszanych przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach funkcjonujący w strukturze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, widać konsekwentny spadek zanieczyszczeń mierzonych na stacjach pomiarowych zlokalizowanych w województwie śląskim od wejścia w życie Uchwały, a więc jej wdrażanie jest skuteczne. Również przeprowadzone w toku prac nad aktualizacją POP analizy wskazują, że do dotrzymania standardów jakości powietrza wystarczające są działania wynikające z przepisów prawa, tj. realizacja uchwały antysmogowej i redukcja NO₂ w wyniku zmian we flocie pojazdów, a dodatkowa redukcja emisji nie jest wymagana.

Pierwszy termin wymiany kotłów upłynął po ponad 4 latach od daty wejścia w życie Uchwały, zaś datą legalnej dopuszczalności wyłącznie kotłów spełniających normy emisyjne dla klasy 5. jest 1 stycznia 2028 roku. Sejmik pozostawił więc wystarczająco dużo czasu na dostosowanie źródeł ciepła do wymogów prawa miejscowego. Ponadto, prawo już obowiązujące, określające terminy, nie powinno być zmieniane po jego wprowadzeniu. Wprowadzenie zmian łagodzących w już obowiązujących terminach może budzić poczucie niesprawiedliwości u osób, które już dostosowały swoje instalacje do wymogów prawa miejscowego lub zapłaciły karę za niedostosowanie instalacji do wymagań Uchwały.

Samorząd Województwa dostrzega skalę problemu ubóstwa energetycznego. W celu wsparcia mieszkańców województwa została utworzona sieć ekodoradców, którzy są merytorycznym wsparciem dla osób chcących dokonać wymiany źródła ciepła czy poprawić komfort cieplny budynku. Udzielanie dofinansowania na te cele jest jednym z zadań Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Fundusz oferuje pożyczki, dotacje oraz inne formy dofinansowania projektów realizowanych, m.in. przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne, organizacje społeczne, a także osoby fizyczne. Program „Czyste powietrze” oferuje dotacje do wymiany źródeł ciepła w zależności od wysokości dochodów, zaś gminy realizują własne programy dofinansowań, zarówno z ich budżetów, jak i środków zewnętrznych. „Czyste powietrze” nieustannie ewoluuje. Środki można uzyskać nie tylko na samą wymianę kotła, ale m.in. na: modernizację instalacji grzewczej, ocieplenie budynku i wymianę okien i drzwi. W gminach funkcjonują punkty konsultacyjne Programu. Zarówno samorząd województwa, jak i samorządy lokalne, wspierają Fundusz w realizacji wsparcia mieszkańców. Statystyki Programu „Czyste powietrze” pokazują, że gminy województwa śląskiego są największymi beneficjentami programu w skali całego kraju.

XXXX przedstawiła „Propozycję planu” będącego zestawem działań do podjęcia w zakresie poprawy jakości powietrza i odejściu od paliw kopalnych. W odniesieniu do postulatu gromadzenia danych o źródłach ciepła, to jest on realizowany w Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB) przez ministra właściwego do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa (ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, Dz.U. 2022 poz. 438 ze zm.). System Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków zawiera takie dane, a art. 27b. ww. ustawy reguluje uprawnienia do wprowadzania danych i informacji do CEEB.

Nie mniej istotną kwestią od kontroli przestrzegania Uchwały jest edukacja społeczeństwa mająca na celu podniesienie poziomu świadomości w zakresie katastrofalnych skutków dla życia i zdrowia, jakie niesie z sobą zanieczyszczenie powietrza. Smog i zanieczyszczenia powietrza to też konkretne koszty – leczenie chorób wywołanych zanieczyszczonym powietrzem, przebywanie na zwolnieniu lekarskim itd. Kampanie informacyjne na poziomie regionalnym i gminnym, obejmujące m.in. poruszane przez XXXX zagadnienia, są prowadzone permanentnie i wielowymiarowo. Przykładem szerokiego zaangażowania regionu jest inicjatywa pt. „Śląskie. Przywracamy błękit”, będąca największym w Europie projektem ochrony powietrza, który obejmuje swoim zasięgiem całe województwo śląskie. Jest on współfinansowany z Programu LIFE Unii Europejskiej – program działań na rzecz środowiska i klimatu oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Środki przeznaczone na ten cel to ok. 76 mln. zł.

Należy wyraźnie podkreślić, że troska o zdrowie mieszkańców i o środowisko legła u podstaw przyjęcia Uchwały, którą Sejmik Województwa Śląskiego zaakceptował jednogłośnie. To również sprawiło, że Uchwała pozostaje w niezmienionym kształcie, a realizacja jej zapisów stanowi jeden z najważniejszych kierunków działania samorządu regionalnego. Oznacza to, że nie są planowane żadne działania mające doprowadzić do zawieszenia lub złagodzenia jej zapisów, a tym samym petycji nie uwzględnia się.